

Ἡ θέσις τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας διὰ τὴν Ἱερωσύνη τῶν Γυναικῶν

Ἰπὸ τοῦ Μητροπολίτου Καμερούν Γρηγορίου.

1. Εἰσαγωγή

Ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ σαφήνειαν διατυπώνει ὅτι ἡ τελειότης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Σεσαρκωμένου Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ κοινὸν εἶδος τῶν δύο στοιχείων, ψυχῆς καὶ σώματος, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ συστατικὰ τοῦ πρώτου χοϊκοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τῆς ἀπολύτου κατὰ φύσιν ἀναμαρτησίας διὰ τὸν σαρκωθέντα Θεὸν Λογόν. Τὸ φύλον δὲν συνιστᾷ θεμελιῶδες στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀποτελεῖ «ἐπιφαινόμενον», στοιχεῖον ἐξωτερικόν, καὶ ἄρα δευτερογενές.

Ἡ διηρημένη-πεπτωκυῖα ἀνθρωπίνη φύσις, ἡ διάκρισις, δηλαδὴ εἰς ἄρρεν καὶ θῆλυ, αἴρεται κατὰ τὴν Θεῖαν ἐνανθρώπισιν μυστικῶς-ὄντολογικῶς, καὶ ὄχι ἀσφαλῶς βιολογικῶς. Ὁ ἀγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς παρατηρεῖ σχετικῶς: «...καὶ πρῶτον ἐνώσας ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἑαυτοῖς ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς κατὰ τὸ ἄρρεν καὶ θῆλυ διαφορᾶς, οἷς ὁ τῆς διαιρέσεως ἐνθεωρεῖται μάλιστα τρόπος, ἀνθρώπους μόνον καὶ κυρίως τε καὶ ἀληθῶς ἀποδείξας, κατ' αὐτὸν δι' ὅλου μεμορφωμένους καὶ σῶαν αὐτοῦ καὶ παντελῶς ἀκίβδηλον τὴν εἰκόνα φέροντας, ἧς κατ' οὐδὲν τῶν φθορᾶς γνωρισμάτων ἄπτεται...»¹.

Κατὰ ταῦτα, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ταυτίζονται καὶ διαφοροποιοῦνται, «καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ'εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»². Ταυτίζονται, διότι ἀμφότεροι ἐδημιουργήθησαν «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ³ καὶ διαφοροποιοῦνται ὡς πρὸς τὰ ἐπί μέρους τῆς φύσεως ἐκατέρου ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα οὔτε ἐναλλάσσονται, οὔτε ἀνταλλάσσονται. Ἀνήκουν ὡστόσο εἰς τὴν αὐτὴν ἀνθρωπίνην κοινότητα.

¹ ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Minge, PG τ.91, σ.1249.

² Γεν. α', 27.

³ - Γεν. α', 26.

Ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας κηρύπτει τὴν ἰσοτιμίαν τῶν δύο φύλων, ἀφοῦ ὑπάρχει μία φύσις, ἡ ἀνθρωπίνη, καὶ αἱ ὑφιστάμεναι διαφοραὶ τῶν φύλων δὲν σημαίνουν τίποτε ἄλλον, παρά ἀμοιβαίαν συνάρτησιν, ἐξάρτησιν καὶ ἀλληλοσυμπληρουμένας λειτουργίας.

Ὁ Ἄδάμ μάλιστα μὲ τὴν παρουσίαν τῆς Εὐας γνωρίζει τὴν ἰδίαν του τὴν φύσιν⁴. Αὐτὴν τὴν ἰσοτιμίαν ἀποδεικνύει ἐξ ἄλλου ἡ δημιουργία τῆς Εὐας ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρός. Ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἀνοικοδομεῖται καὶ τοποθετεῖται εἰς τὸ πλευρόν, παραλλήλως πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ δὲν εἶναι οὔτε κεφαλή, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑποπόδιόν του. Ἡ δὲ χρονικὴ διαφορὰ τῆς δημιουργίας τῆς Εὐας δὲν ἔχει δυσμενεῖς δι' αὐτὴν ἀξιολογικὰς συνεπείας. Ἀμφότεροι εἶναι ἰσότιμοι. Αὐτὴ ἡ ἰσοτιμία διασαλεύεται μὲ τὴν πτώσιν τῶν πρωτοπλάστων, μὲ τὰς γνωστὰς δι' αὐτοὺς καὶ δι' ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος θανατικὰς συνεπείας. Αὐτὴν τὴν ἀταξίαν, καθὼς καὶ ὅλα τὰ κακὰ, ὅσα προέκυψαν ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραμείνῃ εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀναιρεῖ τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου⁵.

2. Η θέσις τῆς γυναικὸς εἰς τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ Θεοτόκος Μαριὰμ.

Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἡ θέσις τῆς γυναικὸς καταξιοῦται κυρίως μὲ τὴν ἀνάδειξιν τῆς Μαρίας, τῆς κόρης τῆς Ναζαρέτ, εἰς Θεοτόκον καὶ Παναγίαν. Ὅ,τι καλύτερον εἶχε νὰ προσφέρῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, αὐτὸ ἦτο μία γυναῖκα, ἡ «Κεχαριτωμένη», ἥτις «εὔρε χάριν παρά τῷ Θεῷ»⁶. Ἡ Θεόπαις Μαριὰμ διαδραματίζει μοναδικὸν καὶ ἀνεπαναληπτον ρόλον εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς προαιωνίου βουλῆς τοῦ Θεοῦ Πατρός. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ Θεοτόκος: «ὡς μείζονος ἀξίας αὕτη καὶ δυνάμεως ὑπερτέρας μετασχοῦσα καὶ

⁴ Γεν. β'.

⁵ πρβλ. «Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΛΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ» Εισηγήσις ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 2004.

⁶ Λουκ. α' 30.

τῆς ἐκ τῶν οὐρανῶν χειροτονίας, ὑψηλῶν ὑψηλοτάτη καὶ μακαρίου γένους βασιλὶς ἐφέστηκε»⁷.

Ἡ Παναγία, ἣτις δικαίως ὀνομάζεται καὶ νέα Εὐα, διὰ τῆς ὑπακοῆς της εἰς τὴν προαιώνιον βουλήν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς συνεργίας της εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου Του, ἔφερε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν εὐλογία καὶ ἐγένετο τῆς χαρᾶς αἰτία, ἐνῶ ἡ Εὐα διὰ τῆς ἀνυπακοῆς «τὴν κατάραν εἰσώκισατο»⁸.

Ἐντὸς τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, χάριτι καὶ βουλῇ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ συνδρομῇ τῆς γυναικός, θά δυνηθοῦν καὶ πάλιν, ἄνδρας καὶ γυναῖκα, νὰ εἶναι εἰς «σάρκα μίαν»⁹ καὶ νὰ πραγματοποιήσουν ὅ,τι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει σχετικῶς: «οὔτε γυνή χωρὶς ἀνδρός, οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός ἐν Κυρίῳ»¹⁰.

Ἡ Παναγία καθίσταται τύπος τῆς Ἐκκλησίας. «Ἡ Ἐκκλησία, ὡς καὶ ἡ Θεοτόκος, δέχεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποῦ γεννᾶται ὁ Χριστός καὶ ἐπίσης τὰ τέκνα τῆς νέας ἐν Χριστῷ ἀνθρωπότητος φέρονται εἰς τὸν κόσμον.

Οὕτως, εἰς τὴν πατερικὴν παράδοσιν προβάλλεται ἡ τυπολογικὴ σχέσις τῆς μητρότητος τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς μητρότητος τῆς Ἐκκλησίας»¹¹.

Τὴν ἀξίαν τῆς γυναικός προβάλλει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὴν ἀκολουθίαν Του γυναικας, αἱ ὁποῖαι μάλιστα διηκόνουν Αὐτόν καὶ τοὺς συνοδοὺς Του ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν¹². Πισταὶ καὶ ἀφοσιωμέναι γυναῖκες τὸν ἀκολουθοῦν ἕως τὸν Γολγοθᾶ, μεριμνοῦν διὰ τὴν ταφήν Του καὶ λίαν πρωῖ, ὡς μυροφόροι, δράμουν πρὸς τὸ μνημα Του θρηνηλογοῦσαι καὶ καθίστανται μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως καὶ εὐαγγελίστριαι αὐτῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οἵτινες «ἠπίστουν αὐταῖς»¹³.

⁷ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ὁμιλία 37, Εἰς τὴν Κοίμησιν, Mingea, PG τ.151, σ.465 AB

⁸ Ὁρθρος Δευτέρας, ἤχος δ', Εἰρμός Θ' Ὁδῆς.

⁹ Γεν. β', 24.

¹⁰ Α' Κορινθ. ια', 11.

¹¹ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Θεολογικὸν Συνέδριον Ρόδου «Ἡ θέσις τῆς γυναικός ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ περὶ χειροτονίας τῶν γυναικῶν», ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1994, σελ. 12

¹² Λουκ. ιβ', 15

¹³ Λουκ. κδ', 11.

Κατά τούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους ώς χήραι καί διακόνισσαι αἱ γυναῖκες εἶχον εἰς χεῖρας των ὅλον τό φιλανθρωπικόν καί κοινωνικόν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παρουσιάζεται ρηξικέλευθος κήρυξ τῆς ἰσότητος. Διεκήρυξεν πρωτοπορειακῶς τό «οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ»¹⁴ καί δέν ἐδίστασε νά ἔχη ώς συνεργάτιδας πλῆθος γυναικῶν. Ὑπενθυμιζομεν τήν πρώτην Χριστιανήν ἐπί εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους, Λυδίαν τήν προφυροπώλιδα εἰς τούς Φιλίππους¹⁵, τήν Εὐωδίαν καί τήν Συντύχη¹⁶, τήν λογίαν Πρίσκιλλαν¹⁷, τήν Δάμαριν ἐν Ἀθήναις¹⁸, τās τέσσαρας προφήτιδας θυγατέρας τοῦ Φιλίππου¹⁹, τήν Μαριάμ, τήν Ἰουνίαν, τήν Τρύφαιναν, τήν Τριφῶσαν, τήν Περσίδα, τήν μητέρα τοῦ Ρούφου, τήν Ἰουλίαν²⁰ καί ἰδιαιτέρως τήν Φοίβην, «οὔσαν διάκονον τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς», ἡ ὁποία «προστάτις πολλῶν ἐγεννήθη καί αὐτοῦ» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου²¹ καί εἰς τήν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐνεπιστεύθη τήν μεταφοράν τῆς ἐν Κορίνθω γραφείσης ἐπιστολῆς πρὸς τούς Ρωμαίους.

Ὡστόσο, ἐν συνεχείᾳ, ἱστορικά, ἀλλά καί πνευματικά κυρίως ἀνάγκαι ὤθησαν τήν γυναῖκα ἐκ τῆς ἐνεργοῦ δράσεως εἰς τό περιθώριον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί τῆς ἐπέβαλον τήν σιωπήν, τονίσασαι περισσότερον τήν προσφοράν της εἰς τήν «κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν», τήν οἰκογένειαν.

Οὐδόλως, ὅμως, ὑπετιμήθη ἡ γυναικεία φύσις καθ' ἑαυτήν, καίτοι, λόγῳ καί τῆς συντηρητικότητος, ἡ ὁποία ὑπάρχει συνήθως εἰς τήν θρησκευτικὴν ζωὴν, σχεδόν ἐπικρατεῖ καί παγιώνεται αὐτὴ ἡ νοοτροπία, ἡ ὁποία θέλει τήν γυναῖκα Ἰέρεια τοῦ οἴκου καί ἀδρανοῦσα εἰς τήν λειτουργικὴν σύναξιν καί τήν κοινωνίαν.

¹⁴ Γαλ. γ' 28

¹⁵ Πραξ. ιστ', 14

¹⁶ Φιλιπ. δ', 2

¹⁷ Α' Κορ. ιστ', 19. Β' Τιμ. δ', 19. Πραξ. ιη', 18,26

¹⁸ Πραξ. ιζ', 34

¹⁹ Πραξ. κα', 9

²⁰ Ρωμ. ιστ', 6-16

²¹ Ρωμ. ιστ', 1-2

3. Οί μέχρι τουδε θέσεις τῆς Ἐκκλησίας

Τὸ Διορθόδοξον Θεολογικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἡ Πανορθόδοξος Κοινότης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ ἡγετικοῦ καὶ συντονιστικοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, διοργάνωσεν τὸ ἔτος 1998 εἰς τὴν Ρόδον, κατέληξε εἰς ὀρισμένα συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἀπηχοῦν τὰς ἀπόψεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σχετικῶς μὲ τὸ θέμα τοῦ ἐπιτρεπτοῦ ἢ μὴ τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν²².

1. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐπέλεξε καμμίαν γυναῖκα, ὡς Ἀπόστολον.
2. Ἡ Θεοτόκος δὲν ἤσκησεν ἱερατικὸν λειτουργήμα εἰς τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν, ἄν καὶ ἠξιώθη νὰ γίνῃ Μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου.
3. Οἱ Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου δὲν ἐχειροτόνησαν ποτὲ γυναῖκες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν .
4. Αἱ ἀπόψεις τοῦ Ἀπ. Παύλου διὰ τὴν θέσιν τῆς γυναικὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπηχοῦν τὴν Παράδοσιν Της.
5. Τὸ κριτήριον τῆς ἀναλογίας, ἂν δηλαδὴ ἐπιτρέπετο ἡ ἄσκησης ἱερατικοῦ λειτουργήματος εἰς τὰς γυναῖκας, τότε πρώτη θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ εἶχεν ἀσκήσει ἡ Θεοτόκος.

Πρέπει νὰ ὁμῶς νὰ ὁμολογηθῇ -ὅπως ἐπισημαίνεται καὶ εἰς τὰ πορίσματα τοῦ Διορθοδόξου τούτου Συνεδρίου τῆς Ρόδου «...ὅτι, ἔνεκα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ ἀμαρτίας, αἱ Χριστιανικαὶ κοινότητες δὲν ἠδυνήθησαν πάντοτε καὶ πανταχοῦ νὰ ἐξουδετερώσουν ἀποτελεσματικῶς ἀντιλήψεις, ἤθη καὶ ἔθιμα, ἱστορικὰς ἐξελίξεις καὶ κοινωνικὰς συνθήκας, τὰ ὁποῖα ἀπέβαινον ἐν τῇ πράξει διάκρισις εἰς βάρους τῶν γυναικῶν. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀμαρτία ὠδήγησεν οὕτως εἰς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι οὐδόλως ἀντικατοπτρίζουν τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ»²³.

²² ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΙΟΚΑΡΙΝΗ, Το ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν, στὸ ΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ-Ἡ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΚΔ. ΙΝΔΙΚΤΟΣ, Αθήνα 2004, σελ. 276.

²³ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Διορθόδοξον Θεολογικὸν Συνέδριον, Ρόδος 1988, «Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ περὶ χειροτονίας τῶν γυναικῶν», ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1994, σελ. 18.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Πατέρων καταβάλλεται σοβαρὰ προσπάθεια, ὥστε νὰ ἀρθῇ ἢ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβληθεῖσα αὕτη ἐπιφυλακτικὴ στάσις καὶ ἡ ὁποία βεβαίως δὲν διέγραψε, θεωρητικῶς τουλάχιστον, τὰς θεολογικὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἰσότητά τῶν δύο φύλων καὶ τὴν ὁμοτιμίαν των εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα.

Καταπολεμεῖται, ὅθεν, κάθε τάσις ἀνδροκρατίας καὶ τονίζεται ὅτι «πρὸς οὐδὲν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὸ ἐλάττωμα τῆς φύσεως ἐμποδίζει»²⁴ (Μέγας Βασίλειος) καὶ ὅτι «οὐδὲν ἰσχυρότερον γυναικὸς εὐλαβοῦς καὶ συνετῆς»²⁵ (Ἱερὸς Χρυσόστομος).

Δὲν παραλείπονται, ὅμως, καὶ διδασκαλίαι²⁶, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν γυναικείαν αὐταρέσκεϊαν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς προκύπτοντας κινδύνους, εἰς τὴν τάσιν ἐνίων γυναικῶν νὰ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλοτε ἀπ' εὐθείας καὶ ἄλλοτε διὰ τῶν Κληρικῶν κ.λ.π.

Ἡ προσεκτικὴ, ὅμως, μελέτη τῶν λόγων των φανερῶνει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μίσους καὶ περιφρονησεως εἰς βάρος τῶν γυναικῶν, ἀφοῦ, ὅπως τὸ τονίζουν οἱ ἴδιοι, εἶναι πλάσματα Θεοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ φόβου, τὸν ὁποῖον δικαίως προκαλοῦν τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, τὸ εὐόλισθον τῆς διανοίας, τὸ ἀνίσχυρον τῆς θελήσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν.

²⁴. Ἀπὸ τὸ CD τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας, Μ. Βασιλείου, ὁμιλία εἰς τὴν Μάρτυρα Ἰουλίτταν, Work #001 2040.2 to Work #001 2040.23.11 2040.23 key 2040 023 wrk Homilia in martyrem Julittam cla Encom. cla Hagiogr. cla Homilet. xmt Cod typ Collection wct 4,335 cit Volumefpageflne pag 237-261 ser MPG 31

²⁵ . Ἀπὸ τὸ CD τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἔρμηνεῖα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Work #001 2062.15 to Work #001 2062.153.10 2062.153 key 2062 153 wrk In Joannem (homiliae 1-88) cla Exeget. cla Homilet. xmt Cod typ Collection wct 227,691 cit Volumefpageflne pag 23-482 ser MPG

²⁶ - λ.χ. ὁ Μοναχὸς Ἀντίοχος τῆς Μονῆς Ἁγίου Σάββα (ζ' αἰ.) γράφει διὰ τὴν στάσιν τῶν μοναχῶν ἔναντι τῶν μοναζουσῶν: «Ἐάν θέλῃς νὰ ἔχῃς σωφροσύνην, ἀπόφυγε τὴν συναναστροφή μαζὶ τους καὶ μὴν τοὺς δώσεις τὴν εὐκαιρίαν νὰ πάρουν θάρρος. Γιατὶ στὴν ἀρχὴ δειχνουν εὐλάβεια καὶ ὑποκρίνονται, κατόπιν δὲ μὲ ἀναίδεια τολμοῦν τὰ πάντα. Προηγουμένως μιλοῦν ἤρεμα καὶ βγάζουν πικρὸ ἀναστεναγμὸ. Στὴ δευτέρῃ συνάντησιν σηκώνουν λίγο τὰ μάτια. Στὴν Τρίτη, μόλις μειδιάσεις, ἐκεῖνες γελοῦν τρανταχτὰ- Τὰ πάντα τους δέ, γίνονται ἀγκίστρια, πού ψαρεύουν τὸ θάνατο. Καλύτερο, λοιπόν, εἶναι νὰ πλησιάσεις μεγάλη φωτιά, παρὰ μιά νέα γυναίκα, ὅταν εἶσαι καὶ ἐσὺ νέος. Γιατὶ ἐγγίζοντας τὴν φωτιά, ἀπὸ τὸν πόνο θὰ ἀπομακρυνθεῖς γρήγορα. Ὅταν ἀποχαυνωθεῖς ὅμως ἀπὸ τὰ λόγια τῆς γυναίκας, δύσκολα θὰ φύγεις». (Ε.Π. 89, 148 BC). Ἐπίσης, ὁ Μέγας Ἀντώνιος: «νὰ μὴ μιλεῖς, μῆτε νὰ δίνεις προσοχὴ στίς γυναῖκες», ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος: «Ἀπόφυγε τίς γυναῖκες• ὄχι ἀπὸ μίσος βέβαια, οὔτε ἀρνούμενος τὴν συγγένειαν πού ἔχεις μαζὶ τους, ἀλλὰ ὅσο μπορεῖς νὰ τοὺς συμπαραστέκεσαι καὶ νὰ τίς ὠφελεῖς» (Β.Ε.Π. 57, 26. 6-14).

4. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ διακονία τῶν Γυναικῶν.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ Εἰσήγησιν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου ὅτι: «ἡ γυναῖκα θά πρέπει νὰ ἀξιοποιηθῇ εἰς Ἐνοριακόν καὶ Μητροπολιτικόν ἐπίπεδον. Ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία πρέπει ἰδιαίτερος καὶ οὐσιαστικῶς νὰ ὑποστηρίξη καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Συχνάκις ὅμως συλλαμβάνεται ἀνεπαρκής. Εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου πολλὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προσφέρῃ ἡ γυναῖκα.

Ἡ γυναῖκα ἐνορίτις, ἡ γυναῖκα ὡς Κατηγήτρια, ὡς διακόνισσα τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικαὶ αἱ σκηναί, τὰ ὁποίας περιγράφει εἰς τὰ ἔργα του ὁ Παπαδιαμάντης, διὰ τὰς ὁμάδας τῶν φιλακολούθων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν τὸν Ἱερέα διὰ νὰ τελέσῃ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν εἰς τὰ διάφορα γραφικὰ Ναῖδρια καὶ ἐξωκκλήσια. Αὗται προετοιμάζουν καὶ συνιστοῦν τὴν φυσικὴν σάρκα τῆς λειτουργίας. Ἔχουν ζυμώσει τὰ πρόσφορα, φέρουν μαζὶ τὸν κρασί, τὸ λάδι, τὸ λιβάνι, τὰ κεριά, εὐπρεπίζουσι τὸν ναὸ, ψάλλουσι τὴν λειτουργίαν.

Ὅλο τὸ ἐνοριακὸν ἔργον τῆς ἐνορίας (φιλανθρωπικόν, κοινωνικόν, κατηχητικόν, πνευματικόν, διοικητικόν) δύναται νὰ στελεχωθῇ ὑπὸ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι μάλιστα καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ὄχι καὶ ἐπιβεβλημένον, νὰ ὑφίστανται καὶ τὴν σχετικὴν ἐκπαίδευσιν. Κατηχητικά, Νεανικαὶ ὁμάδες, κύκλοι μελέτης ἀγίας Γραφῆς, διαλέξεις πρὸς νέους καὶ μεγαλυτέρους, Σχολαὶ Γονέων, Σεμινάρια οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς, παιδικοὶ Σταθμοί, Ἐκκλησιαστικὰ Σχολεῖα, Κατασκηνώσεις, Σπίτια Γαλήνης, φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα, βοήθεια ἀναξιοπαθούντων κατ' οἶκον, Χορωδία, Σχολαὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ ἀγιογραφίας, Σχολαὶ ἐκμάθησεως διαφόρων τεχνῶν, Ραδιοφωνικοὶ Σταθμοί, Ἐκκλησιαστικὰ ἔντυπα, Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια Ἱερῶν Ναῶν, Διοικητικὰ Συμβούλια Ἰδρυμάτων καὶ Προσκυνημάτων, Ἑρανικαὶ Ἐπιτροπαί, Φιλόπτωχα Ταμεῖα, Ἐκκλησιαστικὴ Ὑπηρεσία εἰς τὰ Νοσοκομεῖα, αἰμοδοσία, Κοινωνικοὶ Λειτουργοὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ Ἰδρυμάτων, ἀντιαιρετικὴ δρᾶσις καὶ τόσα ἄλλα πρέπει νὰ μὴν ἀρνηθοῦν τὸν γυναικεῖον δυναμισμόν.

Αυτό τὸ ἔργον καὶ εἰς Μητροπολιτικὸν ἐπίπεδον ἡμπορεῖ νὰ εὕρη καταλλήλους βοηθοὺς εἰς τὰ πρόσωπα χριστιανῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι θυσιάζουν μετὰ προθυμίας χρόνον, ἀνάπαυσιν, χρήματα καὶ ὅ,τι ἄλλον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΩΣ εἰς ὅ,τι ζητηθῇ...»²⁷.

«Ἀκόμη ἡ καλλιέργεια ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἱερωσύνην θὰ ἐτοιμάσῃ καὶ ἐκείνας τὰς εὐλογημένας ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀναλάβουν τὸν ρόλον τῆς πρεσβυτέρας, ὁ ὁποῖος δὲν φαίνεται καὶ τόσον ἐλκυστικός εἰς τὰς ἡμέρας μας.

Ὁ ρόλος τῶν Μοναζουσῶν καὶ σήμερον εἶναι σημαντικός, ἀρκεῖ νὰ ὑφίσταται ὁ θεῖος ἔρωσ καὶ ἡ ἀσκητικὴ διάθεσις. Ἴσως πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ περισσότερο ἡ ἀνάγκη τῆς προσευχῆς, τῆς ἀκτημοσύνης, τῆς σιωπῆς, τῆς ὑπακοῆς καὶ ἡ σχέσις των μετὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Ἐνοριῶν.

Δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ἡσσανος σημασίας, ἀντιθέτως εἶναι καθοριστικός, ὁ ρόλος τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ μέσω αὐτῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν στελεχῶν αὐτοῦ τοῦ ἔργου»²⁸.

Καὶ ταῦτα πάντα καλῶς ἔχουν καὶ εἰπῶθησαν, διὸ καὶ συμφωνοῦμεν ἀπολύτως. Διότι καὶ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς παλαιάτονον Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς, τὸ ὅποιον τυγχάνει σήμερον, χάριτι Χριστοῦ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱεραποστολικὸς ἀγρόστῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα περὶ τῆς Μητροπολιτικῆς, Ἐπισκοπικῆς καὶ Ἐνοριακῆς διακονίας τῶν Γυναικῶν καὶ περὶ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ διακονίαν, ἀλλὰ κυρίως τῆς ὀλοθύμου συνδρομῆς των εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν προσπάθειαν τῶν κατὰ τόπους ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησιῶν. Κατὰ ταύτην τυγχάνουν αἱ πρῶται, θερμαὶ καὶ ἐργῶδεις καὶ ἀφοσιωμέναι ψυχῇ τε καὶ σώματι, διακόνισσαι καὶ συνεργοὶ μας ἐν Κυρίῳ παρά τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἀνέχειαν, τὴν ὁποῖαν ἀντιμετωπίζουν, τὴν οικονομικὴν δυσπραγίαν εἰς τὴν ὁποῖαν συχνάκις εὐρίσκονται καὶ τὰς πολλαπλὰς καὶ δυσκόλους οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις των.

²⁷.«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΛΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ» Εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 2004.

²⁸ . αὐτόθι.

Ἄρα, ἡ παραδοσιακὴ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ Γυναικῶν καὶ περὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν καὶ κατοχυρωμένη ὑπάρχει εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν τυγχάνει ἄριστος πραγματικότης. Διότι αἱ Γυναῖκες τῆς Ὁρθοδόξου Ποίμνης τοῦ Χριστοῦ εἶναι συνεργοὶ ἐν Κυρίῳ καὶ συνεργοὶ τοῦ Κυρίου καὶ χαίρονται διακονοῦσαι τὰς χρείας τῶν παντῶν τῶν ἁγίων (παιδίων, νέων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, γέροντων καὶ ἀναξιοπαθούτων, Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν), ἐν τε τῇ Λατρείᾳ καὶ τῇ ζωῇ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ καὶ τῇ κοινωνικῇ καὶ πολιτιστικῇ πορείᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοθυσιάζονται εἰς τὴν προσφορὰν καὶ τὴν διακονίαν, διὸ καὶ δὲν τοὺς ἐλλείπει οἰαδῆτις ἐξουσία, ἢ ἱερωσύνη, ἢ χάρισμα. Εἶναι Σύζυγοι, εἶναι Πρεσβυτέραι, εἶναι Μητέρες, εἶναι Μοναχαί, εἶναι Ἡγουμέναι, εἶναι ψάλτριαι, εἶναι Κατηγήτριαι, εἶναι διακόνισσαι, εἶναι πλήρεις ἐλεημοσυνῶν, εἶναι κοινωνικοὶ ἄρωγοί, εἶναι νεωκόροι, εἶναι ἐπίτροποι, εἶναι φιλάδελφοι συμπαραστάται καὶ διάκονοι τραπεζῶν καὶ πάσης εὐποιίας, καὶ ἄρα ἐν τέλει δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἀνάγκην εἰδικῆς ἱερωσύνης, ἢ χειροτονίας ἢ ἐξουσιαστικῆς ἐκκλησιαστικῆς δυνάμεως.

Ἄλλωστε ὅλα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι διακονίαι καὶ χαρίσματα καὶ ἐνεργήματα, καὶ ταυτοχρόνως εἶναι καὶ διαιρέσεις διακονιῶν καὶ διαιρέσεις χαρισμάτων καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων, πού ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἅγιον Πνεῦμα²⁹.

Τελικῶς, ἡ ἱερωσύνη εἶναι τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπολύτως κατανοητὸν ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν Χριστιανωσύνην. Δὲν εἶναι οὔτε τῶν ἀνδρῶν, οὔτε τῶν γυναικῶν! εἶναι τοῦ Χριστοῦ!!!

5. Ο θεσμὸς τῶν Διακονισσῶν

Παρά, ὅμως, τὰ προλεχθέντα ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐδίστασε νὰ περιβάλη θεσμικῶς καὶ μερικὰς λειτουργικὰς διακονίας καὶ ἀνάγκας διακονιῶν-ἐνεργημάτων ἐκτελουμένας ὑπὸ Γυναικῶν, διὰ τοῦ θεσμοῦ καὶ τῆς χειροτονίας Γυναικῶν διακονισσῶν.

Ὁ θεσμὸς οὗτος εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς. Ὡς πρώτη μαρτυρία περὶ τῆς τάξεως τῶν «διακόνων γυναικῶν» θεωρεῖται τὸ χωρίον

²⁹ . πρβλ. Α' Κορ. ιβ', 4-5-6.

(Ρωμ. ιστ', 1-2)³⁰, εἰς τὸ ὁποῖον μνημονεύεται ἡ Φοίβη³¹, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων λειτουργικῶν κειμένων ὡς πρότυπον διακονίσσης. Ἀλλὰ καὶ τὸ χωρίον (Α' Τιμ. γ', 11)³² ἀναφέρεται, ὅπως τονίζει ὁ Ἱερός Χρυσόστομος³³ εἰς γυναῖκας διακόνους.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ β' αἰῶνος χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐξωχριστιανικὴ μαρτυρία τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος γράφων πρὸς Τραϊανόν³⁴. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς τονίζει ὅτι ἡ γυναικεία διακονία ἦτο ἀναγκαῖα καὶ ὑπῆρχε κατ' αὐτοὺς ἤδη τοὺς ἀποστολικούς χρόνους³⁵.

Τὸν γ' αἰῶνα ἡ «Διδασκαλία» τῶν Ἀποστόλων παρουσιάζει τὰς διακονίσσας ὡς ἰδιαιτέραν, συγκεκροτημένην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξιν, μνημονευομένην μετὰ τῶν τάξεων τῶν ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ διὰ πρώτην μάλιστα φορὰν χρησιμοποιεῖται τὸ ὄνομα «διακόνισσα» ἀντὶ τοῦ ἡ «διάκονος»³⁶. Ἔχουν ὅπως καὶ οἱ διάκονοι τὸ ἴδιον λειτούργημα, τὸ τῆς διακονίας καὶ θεωροῦνται ὡς μία ψυχὴ ἐν δυοῖ σώμασι³⁷.

Ἀναρίθμητοι εἶναι ἐν τούτοις αἱ μαρτυρίαι, περὶ τῆς τάξεως τῶν διακονισσῶν, ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς. Μεγάλῃ ἡ ἀνθισις των ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων. Ἀπαντῶνται εἰς τοὺς κανόνας Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καὶ εἰς διάφορα φιλολογικά, ἱστορικά καὶ

³⁰ - «Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὗσαν διάκονον τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν Κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων ... καὶ γὰρ προστάτις πολλῶν ἐγεννήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ».

³¹ ἐορτάζει τὴν 3ην Σεπτεμβρίου

³² «γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίας, πιστάς ἐν πᾶσι».

³³ «τινὲς ἀπλῶς περὶ γυναικῶν εἰρῆσθαι τοῦτο φασιν, οὐκ ἔστι δέ· τί γὰρ ἐβούλετο μετὰ τῶν εἰρημένων παρεμβαλεῖν τι περὶ γυναικῶν; Ἀλλὰ περὶ τῶν τὸ ἀξίωμα τῆς διακονίας ἔχουσῶν λέγει». Ἰ. Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς Α' Τιμ. γ', 11 ἐν Migne Ἐ.Π. 62,53 καὶ Θεοδώρου Ε. ἐν τῷ «Ἡ θέσις τῆς Γυναικὸς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ περὶ χειροτονίας τῶν γυναικῶν» Οἰκ. Πατριαρχεῖον, ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 1994, σελ. 312.

³⁴ Τῷ 111 ἢ 112 μ.Χ. Plinii, Ad Traianum, ep. XCVI, 8 ἐκδ. Kukulka, Leipzig 1908, s. 316 καὶ Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 311.

³⁵ (+ πρὸ τοῦ 215) Οἱ Ἀπόστολοι «ὡς ἀδελφὰς περιῆγον τὰς γυναῖκας συνδιακόνους ἐσομένας πρὸς τὰς οἰκουροὺς γυναῖκας, δι' ὧν καὶ εἰς τὴν γυναικῶν ἀδιαβλήτως παρεισεδύετο ἡ τοῦ Κυρίου διδασκαλία. Ἰσμεν γὰρ καὶ ὅσα περὶ διακόνων γυναικῶν ἐν τῇ ἐτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ ὁ γενναῖος διατάσσεται Παῦλος». Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Στρωματεῖς 3,6 ἐν Migne Ε. Π. 8,1157 καὶ Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτέρω, σελ. 312.

³⁶ Διδασκαλία 111, 13,2 ἐν F.X Funk, ἐνθ. ἀνωτ. σσ. 212-214 καὶ Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 312.

³⁷ (dno corpora in una anima) Αὐτόθι

ἀρχαιολογικά μνημεῖα, εἰς ἔργα πατέρων, ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, εἰς ἱστορικούς καὶ χρονογράφους, εἰς ἀγιολογικά κείμενα, εἰς εὐχολόγια καὶ ἄλλα λειτουργικά βιβλία, εἰς τὴν νομοθεσίαν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, εἰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς.

Ὁ θεσμός αὐτός, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑποβαθμιζόμενος, διατηρεῖται μέχρι τοῦ τέλους τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Λείψανα τῆς τάξεως αὐτῆς σώζονται καὶ σήμερον εἰς Ἱεράς Μονάς καὶ Ἱεραποστολικὰς κοινότητας.

Ὁ τίτλος «*diaconissa*» ἢ «*diacona*» ἐνεφανίσθη ἐκ νέου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν προτεσταντικῶν ἀδελφοτήτων διακονισσῶν³⁸ καὶ διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῆς χειροτονίας διακονισσῶν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ³⁹ (ἡ ὁποία, δυστυχῶς, ἐν τῷ μεταξύ, ἐχειροτόνησε γυναῖκας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους βαθμούς τῆς Ἱερωσύνης) καὶ ἐν τῇ παλαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ⁴⁰

Διακόνισσαι ἐξελέγοντο «μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας»⁴¹ εἴτε ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν Θεὸν παρθένων⁴², εἴτε ἐκ τῶν χηρῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μονόγαμοι⁴³. Διακόνισσαι ἐπίσης ἐγίνοντο καὶ σύζυγοι ἐπισκόπων⁴⁴. Ἐχειροτονοῦντο ἐπίσης ἐκλεκταὶ μοναχαί, μεγαλοσχήμονες ἢ καὶ Ἰγουμεναὶ γυναικείων Μοναστηρίων⁴⁵.

³⁸ Θεοδώρου Ε. «Ἡρωῖδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης – Αἱ διακόνισσαι διὰ τῶν αἰώνων» σσ. 93-200.

³⁹ ἔνθ. ἀνωτ. σσ. 201-213.

⁴⁰ Christian Oeyen, *Priestertum der Frau? Die alt katholische Theologie als Beispiel einer Denkwirtschaft*, ἐν : *Ökumenische Rundschau*, 35. Jahrgang, Heft 3, Jyli 1986, Grankfurt, σσ. 255-258 καὶ Θεοδώρου Ε. ἔνθ. ἀνωτ. σ. 316.

⁴¹ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, κανὼν ιε', ἐν Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, «Οἱ Ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, ἐν Ἀθήναις 1949. σ. 54.

⁴² - Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, βιβλ. ΣΤ', κεφ. ΙΖ', ἐν Migne, Ε.Π. 1, 957. 6η Ἰουσιπᾶνιος Νεαρά, κεφ. Ιδ' ἐν R. Schoell-G Kroll (ἐκδ.), *Corpus juris civilis*, τόμ. 3: *Novellae*, Βερολίνον 1895, σ. 43 καὶ Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ., σ. 317.

⁴³ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, ἔνθ. ἀνωτ. 6η Ἰουσιπᾶνιος Νεαρά, ἔνθ. ἀνωτ.

⁴⁴ 48ος Κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου «εἰ καὶ ἀξία φανείη, πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα». Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 98.

⁴⁵ Θεοδ. Βαλσαμώνος, Ἑρμηνεία εἰς τὸν μὴ κανόνα ταῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Migne Ε.Π. 137,658 καὶ Θεοδώρου Ε. ἔνθ. ἀνωτ. σ. 317.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν τῶν διακονισῶν, κατ' ἀρχάς αὐται, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποστολικὴν περὶ χηρῶν διάταξιν⁴⁶, ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὑπερβῆ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος⁴⁷.

Ἀργότερον ὅμως, ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐξαιρέσεις⁴⁸ καὶ οἱ τομεῖς τῆς διακονικῆς ἐργασίας ἀπῆτουν ἀκμαίας δυνάμεις καὶ ἀρκετὴν εὐκίνησιαν καὶ εὐρωστίαν, ἡ Ἐκκλησία «**Χάριτι Θεοῦ κραταιότερα γινομένη καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσα**» ἐπισήμως περιώρισε τὸ χρονικὸν τοῦτο ὄριον, ἀπαιτοῦσα ἡλικίαν οὐχὶ ἐλάσσονα τῆς τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν⁴⁹.

Εἰς τὸν 40ὸν μάλιστα κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐνθαρρύνονται αἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες εἰς τὸ νὰ χειροτονῶνται διακόνισσαι καὶ δικαιολογεῖται τὸ ὄριον τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας⁵⁰.

Αὐται αἱ διατάξεις παρέμειναν σταθεραὶ καθ' ὅλους τοὺς βυζαντινοὺς αἰῶνας.

Αἱ διακόνισσαι πρέπει νὰ ἔχουν ἀρετὴν, ἱεραποστολικὸν φρόνημα, πνεῦμα διακονίας πρὸς μίμησιν Χριστοῦ⁵¹, ἀλλὰ καὶ μὀρφωσιν, ὥστε ἐπιτυχῶς νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὸ κατηχητικὸν των ἔργον⁵².

⁴⁶ Α' Τιμ. 5, 9-10.

⁴⁷ Codex Theodosianus, XVI, II : de episcopis et clericis, νόμ. 27, ἔκδ. Mommsen-Mayer 1905, σ. 843.

⁴⁸ Παράδειγμα τῆς ἁγίας Ὀλυμπιάδος, τὴν ὁποίαν ἄν καὶ πολὺ νέαν, «χήραν γενομένην ..., διάκονον ἐχειροτόνησε Νεκτάριος» Σωζομένου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Βιβλ. Η', κεφ. Θ', Migne E.Π. 67, 1537.

⁴⁹ «Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα» ἰε' κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ «Μήτε διάκονος πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων ἢ διακόνισσα πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθω» ἰε' κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκ. Συνόδου. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 98 καὶ Θεοδώρου Ε. ἔνθ. ἀνωτ. σ. 318.

⁵⁰ - «Ὅτι ἡ Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος ἤθελε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰς εὐσεβεῖς γυναῖκας εἰς τὸ νὰ χειροτονῶνται διακόνισσαι, εἶναι φανερόν εἰς τὸν 40ὸν κανόνα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος δικαιολογεῖ τὸ ὄριον τοῦ 40οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας ὡς ἐξῆς: «Ἐν γὰρ τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ γέγραπται, ἐξήκοντα ἐτῶν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι χήραν· οἱ δὲ ἱεροὶ κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδῶκασι, **τὴν ἐκκλησίαν χάριτι θεία κραταιότεραν γινομένην καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσαν ἔωρακότες, καὶ τὸ τῶν πιστῶν πρὸς τὴν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν πάγιόν τε καὶ ἀσφαλές**· ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἄριστα κατανοήσαντες, ἀρτίως διωρισάμεθα, τὴν εὐλογίαν τῆς χάριτος, τῷ μέλλοντι τῶν κατὰ Θεὸν ἀγώνων ἐνάρχεσθαι, ὡσπερ τινὰ σφραγίδα ταχέως ἐνσημαινόμενοι, ἐντεῦθεν αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ ἐπὶ πολὺ ὀκνεῖν καὶ ἀναδύεσθαι προβιβάζοντες, μᾶλλον μὲν οὖν πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ παρορμῶντες ἐκλογὴν καὶ κατάστασιν», Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ. Σελ. 318.

⁵¹ - Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ιθ', ἐν Migne Ἐ.Π. τόμ 1, στ. 801-804

⁵² 6η Ἰουσιπάνειος Νεαρά, κεφ. Ια καὶ Ιδ', ἐν Migne Ἐ.Π. 1, 1037-1040. «αἱ διακόνισσαι, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, νὰ εἶναι τῶν στοιχειωδῶν τουλάχιστον γραμμάτων ἐπιστήμονες».

Ἀκόμη, συμφώνως πρὸς τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς, ἡ διακόνισσα πρέπει νὰ εἶναι «πραεῖα, ἡσυχος, ἐπιεικὴς, ἄκακος, ἀόργητος, μὴ πολύλαλος, μὴ κραύγασος, μὴ πολὺγλωσσος, μὴ κατάλαλος, μὴ λεξιθηρος, μὴ φιλοπράγμων»⁵³.

Αἱ ἐκλεγόμεναι γυναῖκες διὰ τὸ διακονικὸν λειτουργημὰ καθιεροῦντο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος καὶ τὰς ἐχειροτόνει διὰ λειτουργικῆς πράξεως ἀναλόγου ἐκείνης τῆς καθιερώσεως τῶν διακόνων.

Ὄνομάζεται δὲ ἡ πράξις αὕτη «χειροτονία», «χειροθεσία», «χειροτονεῖν», «καθιεροῦν», «ἐπιτιθέναι χεῖρας», «προχειρίζεσθαι».

⁵³ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ε', Migne P.G. 1, 768 καὶ Βαρβάρας Χ. Γιαννακοπούλου, εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀνησυχίες» ἀριθμ. Φυλ. 71, σελ. 17.

Ἡ πράξις αὕτη κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνας δέν περιγράφεται, εὐθύς

ὅμως, ὡς ἐμφανίζεται εἰς τὰς «Ἀποστολικὰς Διαταγὰς»⁵⁴ κ.λ.π. κώδικας

⁵⁴ Τὴν εὐχή ἀπὸ σελίδα 321 τοῦ Θεοδώρου Ε. μὲ τὴν ὑποσημείωσίν της.

⁵⁵ και πηγάς, ἀργότερον εἰς τὰ Εὐχολόγια, πλήρης σειρά Τυπικῶν χειροτονίας

⁵⁵ - Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται :

α) «**εὐχή ἐπί χειροτονία διακονίσης**» ἐν τῷ κατὰ τόν η' αἰῶνα ἢ τὰς ἀρχάς τοῦ Θ' αἰῶνος γραφέντι Βαρβερινῷ κώδικι καί τῷ Βησσαριανῷ κώδικι (κρυπτοφέρης) γραφέντι τῷ Θ' ἢ Ι' αἰῶνι. (Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 326, 327, & 328).

«Μετά τὸ γενέσθαι τήν ἁγίαν ἀναφοράν καί ἀνοιγῆναι τὰς θύρας· πρὶν ἢ εἰπεῖν τὸν διάκονον· Πάντων τῶν ἁγίων, προσφέρεται ἡ μέλλουσα χειροτονεῖσθαι τῷ ἀρχιερεῖ καί ἐκφωνῶν τὸ, Ἡ θεία Χάρις, κλινοῦσης αὐτῆς τήν κεφαλὴν, ἐπιτίθησι τήν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τήν κεφαλὴν αὐτῆς, καί ποιῶν σταυρούς τρεῖς ἐπεύχεται ταῦτα. «Ὁ Θεός ὁ ἅγιος, ὁ Παντοδύναμος, ὁ διὰ τῆς ἐκ Παρθένου κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς Σου υἱοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν ἁγιάσας τὸ θῆλυ· καί οὐκ ἀνδράσι μόνον ἀλλὰ καί ταῖς γυναίξι δωρησάμενος τήν χάριν καί τήν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Σου Πνεύματος· Αὐτός καί νῦν, Δέσποτα, ἔπιδε ἐπὶ τήν δούλην Σου ταύτην· καί προσκάλεσον αὐτὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας Σου, καί **κατάπεμψον αὐτῇ τήν πλουσίαν δωρεάν τοῦ ἁγίου Σου Πνεύματος**· διαφύλαξον αὐτὴν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Σου πίστει, ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ κατὰ τὸ Σοὶ εὐάρεστον τήν ἑαυτῆς λειτουργίαν διὰ παντός ἐκκληροῦσαν. Ὅτι πρέπει Σοὶ ἀμήν».

Καί μετὰ τὸ ἀμήν ποιεῖ εἰς τῶν διακόνων εὐχὴν οὕτως·

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καί εὐσταθείας τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος), ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτοῦ καί τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς νῦν προχειριζομένης διακονίσης (τῆσδε) καί τῆς σωτηρίας αὐτῆς· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεός ἄσπιλον καί ἀμώμητον αὐτῇ τήν διακονίαν χαρίσεται· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καί θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν.

Ἐπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς,

Ἀντιλαβοῦ σῶσον.

Καί ἐν τῷ γενέσθαι ταύτην τήν εὐχὴν ὑπὸ τοῦ διακόνου, ἔχων ὁμοίως τήν χεῖρα ἐπὶ τήν κεφαλὴν τῆς χειροτονουμένης ὁ Ἐπίσκοπος, ἐπεύχεται οὕτως.

«Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ γυναῖκας ἀναθεμέναις ἑαυτὰς καί βουληθείσας καθ' ὃ προσῆκε λειτουργεῖν τοῖς ἁγίοις οἴκοις Σου ἀποβαλλόμενος, ἀλλὰ ταύτας ἐν τάξει λειτουργῶν προσδεξάμενος· δώρησαι τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος καί τῇ δούλῃ Σου ταύτῃ, βουληθείσῃ ἀναθεῖναι Σοὶ ἑαυτήν, καί τήν διακονίας ἀποπληρῶσαι χάριν, ὡς ἔδωκας χάριν τῆς διακονίας Σου Φοίβῃ, ἣν ἐκάλεσας εἰς ἔργον τῆς λειτουργίας· παράχου δὲ αὐτῇ ὁ Θεός, ἀκατακρίτως προσκαρτερεῖν τοῖς ἁγίοις ναοῖς Σου, ἐπιμελεῖσθαι τῆς οἰκείας πολιτείας, σωφροσύνης δὲ μάλιστα, καί τελείαν ἀπόδειξον δούλην Σου· ἵνα καί αὐτῇ, παραστῶσα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἄξιον τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἀπολήψηται τὸν μισθόν. Ἐλέει καί φιλοανθρωπία τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητός εἶ· καί τὰ ἐξῆς.

Καί μετὰ τὸ ἀμήν, περιτίθησι τῷ τραχήλῳ αὐτῆς ὑποκάτωθεν τοῦ μαφωρίου τὸ διακονικὸν ὠράριον, φέρων ἔμπροσθεν τὰς δύο ἀρχάς· καί τότε ὁ ἐν τῷ ἄμβωνι διάκονος λέγει· Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες καί τὰ λοιπά.

Μετά (δέ) τὸ μεταλαβεῖν αὐτὴν τοῦ ἁγίου σώματος καί τοῦ ἁγίου αἵματος, ἐπιδίδων αὐτῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τὸ ἅγιον ποτήριον· ὅπερ δεχομένη ἀποτίθεται τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ».

β) «**εὐχή ἐπί χειροτονία διακονίσης**» κατὰ τὸν κώδικα τῆς βιβλιοθήκης Σινᾶ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. (Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 328, 329).

«Μετά τὸ γενέσθαι τήν ἀναφοράν καί ἀνοιγῆναι τὰς θύρας προσφέρεται ἡ μέλλουσα χειροτονεῖσθαι, καί ὁ ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «Ἡ θεία χάρις», κλινοῦσης αὐτῆς τήν κεφαλὴν καί ἐπιτίθησι τήν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τήν κεφαλὴν αὐτῆς, καί ποιῶν σταυρούς τρεῖς ἐπεύχεται. «Ὁ Θεός, ὁ ἅγιος καί παντοδύναμος...» (ὡς ἐν τοῖς κώδιξι Β καί Κ).

Καί μετὰ τὸ Ἀμήν, ποιεῖ εἰς τῶν διακόνων εὐχὴν καί ἐν τῷ γενέσθαι ταύτην, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, περιλαμβάνεται και αὕτη μεταξύ αὐτῶν καί λαμβάνει, προϊόντος τοῦ χρόνου, πανηγυρικόν χαρακτήρα.

Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν χειροτονικῶν τούτων εὐχῶν, ἀπὸ εἰδολογικῆς καί καθ' ὕλην ἐπόψεως ὀδηγεῖ εἰς τὰ κάτωθι πορίσματα.

α) Ὅσαι αἱ διατάξεις, συμφωνοῦν ἀπολύτως καθ' ὕλην, διαφέρουν κατὰ τι γλωσσικῶς καί φραστικῶς, ἐνῶ ἀπέχουν μεταξύ των τοπικῶς καί χρονικῶς.

β) Ἡ χειροτονία τῆς διακονίσης ἔχει ἀπόλυτον εἰδολογικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς χειροτονίας τῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου Κλήρου, διότι τελεῖται ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας, μάλιστα μετὰ τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν, ἀλλὰ καί «ἐπὶ προηγιασμένων», μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἀπόθεσιν τῶν τιμιῶν δώρων τῆς μεγάλης εἰσόδου.

Ἡ πρὸς χειροτονίαν προσήγετο εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, ἐχειροτόνει αὐτὴν ὁ Ἐπίσκοπος, δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἀπαγγέλων οὐχὶ μίαν, ὡς συμβαίνει κατὰ τὰς κατωτέρας χειροθεσίας, ἀλλὰ δύο εὐχὰς, μετὰ τὴν προεξαγγελομένην ἐκφώνησιν: «Ἡ Θεία Χάρις ...», γνωρίσματα τῆς χειροτονίας τῶν ἀνωτέρων Κληρικῶν. Ὡσαύτως, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς χειροτονίας τῶν ἀνωτέρων Κληρικῶν, ὅπου, μετὰ τὴν πρώτην εὐχήν, λειτουργὸς ἔχων τὸν ἴδιον μὲ τὸν χειροτονούμενον βαθμόν, παρεμβαίνει ἀπαγγέλων τὰ εἰρηνικά, ἐδῶ τὰ εἰρηνικά ἀπαγγέλει ὁ ἰσόβαθμος τῆς διακονίσης διάκονος.

Ἐπάρχουν ὅμως καί διαφοραί. Ὁ χειροτονούμενος διάκονος κλίνει τὸ δεξιὸν γόνυ καί στηρίζει τὸ μέτωπόν του εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, ἐνῶ ἡ διακόνισσα ἴσταται. Ἡ διακόνισσα περιβάλλεται, ὅπως καί ὁ διάκονος, ὠράριον φέρει ὅμως τοῦτο κάτωθεν τοῦ μαφωρίου, μετὰ τῶν δύο ἀρχῶν αὐτοῦ ἔμπροσθεν.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θείας Κοινωνίας κοινωνεῖ ὡς ὁ διάκονος, ἀλλ' «οὐδενὶ μεταδίδωσι» τὴν Θείαν Κοινωνίαν. Δι' αὐτὸ «ἐπιτίθησιν αὐτὸ (τὸ ἅγιον Ποτήριον) τῇ ἁγίᾳ Τραπέζῃ».

Εἰς τὴν Δύσιν ἢ χειροτονία τῶν διακονισσῶν συνεδέετο μετ' εἰδικῆς Θείας Λειτουργίας, κατὰ δὲ τὴν χειροτονίαν, πλήν τοῦ ὠραρίου, παρεδίδοτο εἰς τὰς χειροτονουμένας δακτύλιος καὶ στέφανος ἐξ ἀνθέων⁵⁶.

6. Ὁ Μητροπολίτης Πενταπόλεως ἅγιος Νεκτάριος, τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ τὸ θέμα τῆς χειροτονίας γυναικῶν.

Ἡ κατὰ τοῦς νεωτέρους χρόνους ἀναβίωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν διακονισσῶν ἀνήκει εἰς τὸν ἅγ. Νεκτάριον.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἀγία μορφή καὶ ἐξέχουσα Προσωπικότης τοῦ 20^{ου} αἰ. Ἐπίσκοπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἀνὴρ σοφός, πεπνυμένος, μὲ περισπούδαστον παιδείαν θεολογικὴν, ἐμβριθῆς ιστορικοκανονικός ἐπιστήμων καὶ ἐρευνητῆς ἀπεπέμφη, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐκ φθόνου καὶ μεταβάς εἰς Ἀθήνας ἐξήσκησεν τὴν ἐπιστημονικὴν Του θεολογικὴν ῥοπήν καὶ διάθεσιν ὡς πρῶην Πενταπόλεως ἐρευνήσας ἱκανῶς καὶ συγγράψας πάμπολλα ιστορικοκανονικά, ποιμαντικά καὶ δογματικά βιβλία καὶ πονήματα. Ἄπαντα ταῦτα τυγχάνουν συγγραφαὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ πρωτοπόροι διὰ τὴν ἐποχὴν Του.

Ὡς ἱστορικοκανονικός Θεολόγος λοιπόν, ἐγνώριζεν πολὺ καλῶς τὸ ἱστορικοκανονικὸν καὶ λειτουργιολογικὸν θέμα τῆς χειροτονίας Διακονισσῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δηλ. ὅσα προανεφέρθησαν ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ προηγούμενον Κεφ. 5, διὸ καὶ ὅτε παρέστη ἀνάγκη εἰς τὴν νεοπαγῆ Μονὴ Του ἐν Αἰγίνῃ διὰ τὴν διακονίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπείας καὶ ὑπηρεσίας ἐν τῷ Ναῷ δὲν ἐδίστασεν νὰ ἐνεργοποιήσῃ τὴν ὑπνῶσαν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ νὰ χειροτονήσῃ Διακόνισσας.

Τὴν πράξιν ταύτην ἐπενέφερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς πεφωτισμένος Ποιμὴν καὶ Ἐκκλησιαστικός ἀνὴρ, ὄχι διότι κάτι τέτοιον παρέλαβεν ἐκ παραδόσεως ἐκ τοῦ παλαιφάτου σεπτοῦ Πατριαρχείου μας, ἐξ Οὗ προήρχετο, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἐπεσημάναμεν ἤδη, ἐκ τῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν Του περὶ τὴν

⁵⁶ Θεοδώρου Ε , «Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονισσῶν», ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 63-65.

Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τὴν Λειτουργικὴν ἐγνώρισεν τὴν ἀκριβῆ ἑκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, ἣτις εἶχεν περιπέσει εἰς ἀχρησίαν. Οὐδεμία δέ, οὐδαμοῦ φαίνεται ἢ μαρτυρεῖται ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας πρᾶξις χειροτονίας Γυναικῶν διακονισσῶν.

Οἱ ὑπὸ τοῦ ἁγ. Νεκταρίου χειροτονηθεῖσαι διακόνισσαι ἔφερον διακονικὸν ὠράριον, θυμίαζαν, ἐκοσμοῦσαν τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ ἀνεγίνωσκον ἐν ταῖς ἀκολουθίαις τὰς εὐαγγελικὰς περικοπὰς καὶ μετέδιδον τὰ προηγιασμένα τίμια δῶρα εἰς τὰς ἀσθενοῦσας μοναχάς⁵⁷.

Καίτοι, ἡ πρᾶξις αὐτὴ τοῦ ἁγίου ἦτο καθ' ὅλα σύμφωνος τῇ μακραίωνει ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει τῆς Ἐκκλησίας προεκάλεσε τὴν ἐπίσημον ἀντίδρασιν τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου καὶ ἐξηνάγκασε τὸν ἅγιον Νεκτᾶριον νὰ ἀπολογηθῆ γραπτῶς⁵⁸ διὰ μίαν πρᾶξιν εὐρισκομένη ἀπολύτως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ πρακτικῆς.

Ἀπολογούμενος, λοιπὸν, ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος γράφει πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν Ἀθηνῶν τὰ ἐξῆς: «Περὶ τῶν ὑποδιακονισσῶν γνωρίζω, ὅτι καὶ αὗται κυρίως εἶναι νεωκόροι τοῦ ἱεροῦ. Ἡ περιβολὴ ἐγένετο κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν πόλεων περιβαλλομένων ἱερὰ ἄμφια ἀναγνωστῶν. Τὰ ὑπομάνικα ἐπετράπησαν διὰ τοῦς ἐξῆς λόγους. Ἐπειδὴ ἐν γυναικείᾳ μονῇ δὲν ὑπάρχουσι διάκονοι, ἐν δὲ τῇ εἰρημένῃ οὔτε ἱερεῖς, ἐγὼ δὲ οὔτε δύνamai νὰ φροντίζω περὶ τῆς καθαριότητος τοῦ ναοῦ, οὔτε πάντοτε νὰ διαμένω νεωκορῶν ἐν τῷ ναῷ, ἔχει δὲ ἀπόλυτον ἀνάγκην τὸ ἱερὸν τεταγμένων προσώπων, ὅπως καθαρίζωσι τὰ ἱερὰ σκευῆ, ἀλλάσσωσι τὰ καλύμματα καὶ τὰς σινδόνας τῆς Ἁγίας Τραπέζης, μετακινῶσι τὸ Ἅγιον Ἀρτοφόριον καὶ ποιῶσιν πᾶσαν ἐργασίαν τοῦ νεωκόρου ἐν τῷ ἱερῷ, ἐθεώρησα νὰ τάξω δύο, ἵνα ἐναλλάξ τελῶσι τὴν διακονίαν τοῦ ἱεροῦ. Ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ μεταφέρωσι εἰς τὰς ἀσθενούσας βαρέως ἀδελφὰς τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν ἐντὸς μικροῦ

⁵⁷ Θεοδώρου Ε. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ, πρακτικά Διορθοδόξου Μοναστικού Συνεδρίου Ἐπί τῇ Ἐκατοπενηκονταετηρίδι (1846-1996) ἀπὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ ἁγίου Νεκταρίου (ΑΙΓΙΝΑ 9-11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1996), «Ο ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ», Εκδ. Ι. Μ. Ἁγ. Νεκταρίου Αἰγίνης, ΑΘΗΝΑΙ 1998.

⁵⁸ . Ἐγκαλεῖται ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ἀπὸ τὸν Ἀθηνῶν Θεόκλητον μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ διὰ τὸ : «... ε) Ἄν ὄντως ἐπικουροῦσιν ἐν τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς Ἀκολουθίαις γυναῖκες καθωρισμέναι, φέρουσαι τὰ ὡς εἴρηται ἀνωτέρω ἱερὰ ἄμφια, καὶ ποῖα ἢ ὑπ' αὐτῶν τελουμένη ὑπηρεσία...». Δημητρακόπουλου Σ., Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ, σελ. 275.

Ποτηρίου διὰ τὴν ἀνάγκην ταύτην κατασκευασθέντος. Πλὴν τῆς κατ' ἀνάγκην ἐξαιρέσεως ταύτης κατὰ τὰ λοιπὰ εἰσὶ νεωκόροι». ⁵⁹

6. Ἐπίλογος

Ἡ δημοσία συζήτησις διὰ τὴν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν ὁμοιάζει νὰ εἶναι ἐπαρχιώτικη, βαθύτατα σηματοδεδειμένη ἀπὸ τὸν Δυτικὸν ἐγωκεντρισμὸν καὶ τὴν αὐτάρκειαν, ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀφελοῦς, σχεδὸν παιδικῆς πεποιθήσεως, ὅτι κάθε «τάσις» εἰς τὸν Δυτικὸν Πολιτισμὸν δικαιώνει μίαν ριζικὴν ἐπανεξέτασιν ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανικῆς Παραδόσεως.

Ἡ ἰδέα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν, ὅπως ἐμφανίζεται καὶ συζητεῖται σήμερον, εἶναι ἀποτέλεσμα πολλῶν συγχύσεων καὶ ἀπλοποιήσεων. Ἄν ἡ ρίζα τῆς εἶναι ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸν «πολιτισμὸν», ὁ τρόπος ἀνάπτυξώς της διαμορφώνεται ἀπὸ μίαν ὑποταγὴν εἰς τὸν «κληρικαλισμὸν». Κατέχεται ἀπὸ τὴν παλαιάν «κληρικαλικήν» ἄποψιν περὶ Ἐκκλησίας καὶ τὸν σύμφυτον μὲ αὐτὴν διπλὸν «ὑποβιβασμὸν»: ἀφ' ἑνὸς τὸν ὑποβιβασμὸν τῆς Ἐκκλησίας εἰς «δομὴν ἐξουσιαστικὴν» καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν παράθεσιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ Κλήρου. Ἔχομεν κατ'ἀντιδιαστολήν καὶ μεταγραφὴν τῆς κοσμικῆς πραγματικότητος τὴν ὑποτιθεμένην «κατωτερότητα» τῶν γυναικῶν ἐντὸς τῆς κοσμικῆς δομῆς τῆς ἐξουσίας, τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν γυναικῶν ἐκ τῆς ἱερωσύνης ὡς δομικὸν στοιχεῖον τῆς στηρίξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς δομῆς τῆς ἐξουσίας. Ἄρα, εἰς τὴν «ἀπελευθέρωσιν τῶν γυναικῶν» εἰς τὴν κοσμικὴν κοινωνίαν ἀντιστοιχεῖ ἡ «ἐκκλησιαστικὴ των ἀπελευθέρωσις», τ.έ. ἡ χειροτονία των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Συνεπῶς, ἡ ἀποκρυσταλωμένη θέσις τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας περὶ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν ἱερωσύνην τῶν γυναικῶν τυγχάνει, ὡς εἶναι φυσικὸν ταυτόσημος, σύμφωνος καὶ συντονισμένος πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴν ὁμολογίαν περὶ τοῦ θέματος τούτου: «...Ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν στὴν ἱερωσύνη εἶναι γιὰ μας ἰσοδύναμη μὲ ἕναν

⁵⁹ Δημητρακόπουλου Σ., Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ-«Ἡ πρώτη ἁγία Μορφὴ τῶν καιρῶν μας, ΑΘΗΝΑ 2000, σσ. 273-278.

ρίζο καὶ ἀνεπανόρθωτο ἀκρωτηριασμὸ ὀλόκληρης τῆς πίστεως, μὲ τὴν ἀπόριψη ὀλόκληρης τῆς ἀγίας Γραφῆς»⁶⁰. Εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν τοῦ μεγάλου Ρώσου θεολόγου τῆς Διασποράς, π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, συνοψίζεται ἡ τοποθέτησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἀναφυέντος ἐσχάτως, θέματος τῆς εἰσόδου τῶν γυναικῶν εἰς τὸν χῶρον τῆς μυστηριακῆς-εἰδικῆς ἱερωσύνης.

Ἡ θέσις αὕτη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συμπυκνοῦται καὶ κωδικοποιεῖται εἰς τὰ ἐξῆς σημεία:

1. Ἡ «θεσμική» ἱερωσύνη εἰς τὴν Ἐκκλησία δὲν ἔχει καμμίαν «ὄντολογίαν» καθ' ἑαυτήν. Υπάρχει μόνον διὰ τὴν κάμη τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν παρόντα εἰς τὴν Σύναξιν τῶν πιστῶν, ἔχει τὴν κάμη τὴν ἴδικήν Του μοναδικὴν ἱερωσύνην καὶ μὲ τὴν ἴδική Του μοναδικὴν Θυσίαν πηγὴν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ ἀπόκτησιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄν ὁ κομιστὴς τῆς τοιαύτης Χάριτος καὶ ὁ φέρων τὸν εἰκονισμὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκπληρωτὴς αὐτῆς τῆς μοναδικῆς ἐν Χριστῷ ἱερωσύνης εἶναι ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα, εἶναι ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶναι ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα, Ὁ Ὅποιος Χριστὸς, εἶναι ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων⁶¹ ὁ «πρῶτον ἐνώσας ἡμῖν ἑαυτοῖς ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς κατὰ τὸ ἄρρεν καὶ θῆλυ διαφορᾶς»⁶².
2. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ψάχνει τὴν στηρίξιν τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν δογματικῶς ἢ θεολογικῶς, ἀφοῦ αὕτη τυγχάνει λευμένη καὶ δεδομένη, ἅπαξ παραδοθεῖσα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πίστην καὶ ζωὴν. Ἡ ὑπόθεσις ἔχει παραδοθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἄρα ἔχει λυθῆ ἐκκλησιαστικῶς καὶ συνεπῶς θεολογικῶς, διότι ἡ Παράδοσις εἶναι τὸ εὐρύτατον περιέχον τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας μὲ περιεχόμενα τὴν τε Ἁγίαν Γραφήν, τὰς προφορικὰς

⁶⁰ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΜΕΜΑΝ, «Ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν», περ. Σύναξις 36/1990, σσ. 47-52.

⁶¹ πρβλ. Ἐβρ. 6,20 καὶ 7 1-17.

⁶² ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Minge, PG τ.91, σ.1249.

παραδόσεις, την λατρεία, την θεολογία, την ύμνολογία, την κατήχηση, την λειτουργική, τὸ τυπικόν, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ πρᾶξιν. Καὶ ταῦτα διότι: «...ἡ Παράδοσις περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ ἅπασαν τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, τοσοῦτον ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Ἁγία Γραφή νὰ ἐμφανίζεται μόνον ὡς μία τῶν μορφῶν αὐτῆς. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι: Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἐστερεῖτο τῆς Παραδόσεως Αὐτῆς, θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι ὅ, τι εἶναι, διότι ἡ διακονία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι διακονία Πνεύματος “ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλὰ ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας” (Β' Κορ. γ' 3)»⁶³.

3. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐδίστασε διὰ εἰδικὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας (μέριμναν εὐπρεπείας, καθαριότητος καὶ κοσμιότητος τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἄψις ἱερῶν λυχνίων τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἀνάγνωσις βιβλικῶν περικοπῶν, μετάδοσις θείας Κοινωνίας εἰς γυναῖκας καὶ παιδία καὶ εἰς ἐτοιμοθανάτους, μεταθανάτιος φροντίς κεκοιμημένων γυναικῶν-μοναζουσῶν, ἄλειψις δι' ἐλαίου τῶν πρὸς τὸ βάπτισμα προσερχομένων γυναικῶν, αἱ δὲ, Ἡγουμέναι-Διακόνισσαι δύνανται νὰ προϊῶνται τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐλλείψει ἱερέως⁶⁴) νὰ μεταδώσῃ εἰδικὸν χάρισμα χειροτονοῦσα κατὰ τὴν μακραιώνιον ἱστορίαν αὐτῆς γυναῖκας Διακόνισσας.
4. Τὸ παλαίφατον Πατριαρχεῖον ἡμῶν δὲν διετήρησε τὴν παλαιὰν ὡς ἄνω ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν τῆς χειροτονίας γυναικῶν Διακονισσῶν, παρ' ὅλα ταῦτα ὁ ἐκ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου προερχόμενος ἅγιος Νεκτᾶριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως ἐπανεφέρε πρῶτος αὐτὸς τὸ θεσμὸν τῶν Διακονισσῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 20^{ου} αἰ.
5. Ἐναπόκειται πλέον, εἰς τὴν σοφὴν οἰακοστροφίαν καὶ τὴν διακριτικὴν σύνεσιν τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεοδώρου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς

⁶³ ΑΡΧΙΜ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΣΑΧΑΡΩΦ, Ὁ Ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, Ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας, 1995, σ. 108.

⁶⁴ . πρβλ. Θεοδώρου Ε. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ, πρακτικά Διορθοδόξου Μοναστικοῦ...ἔνθ. ἀν. σ.227.

Συνόδου ή απόφασις περί ενεργοποίησεως τοῦ θεσμοῦ τῶν Διακονιστῶν εἰς τὰς τοπικάς ἱεραποστολικὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου καθ' ἅπασαν τὴν Ἀφρικὴν, δεδομένων καὶ γνωστῶν ὄντων τῶν πολλαπλῶν ἐκκλησιαστικῶν, λειτουργικῶν, κοινωνικῶν καὶ κατηχητικῶν ἀναγκῶν.

Ἐν κατακεῖδι, «ἡ ἱερωσύνη εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι τῶν ἀνδρῶν οὔτε τῶν γυναικῶν. Ἡ “θεσμική” ἱερωσύνη τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔχει ὄντοτητα ἀπὸ μόνη της. Καὶ ἂν ὁ φορέας, ἡ εἰκόνα τῆς μοναδικῆς ἱερωσύνης εἶναι ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα, εἶναι γιατί ὁ Χριστὸς εἶναι ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα»⁶⁵

⁶⁵ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΜΕΜΑΝ, ἔνθ. ἄν.